

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2547-2551

กึ่งทศวรรษของความรุนแรงและการแสวงหาทางออกด้วยเหตุผลในความสับสน

ศรัสมภพ จิตรภิรมย์ศรี¹

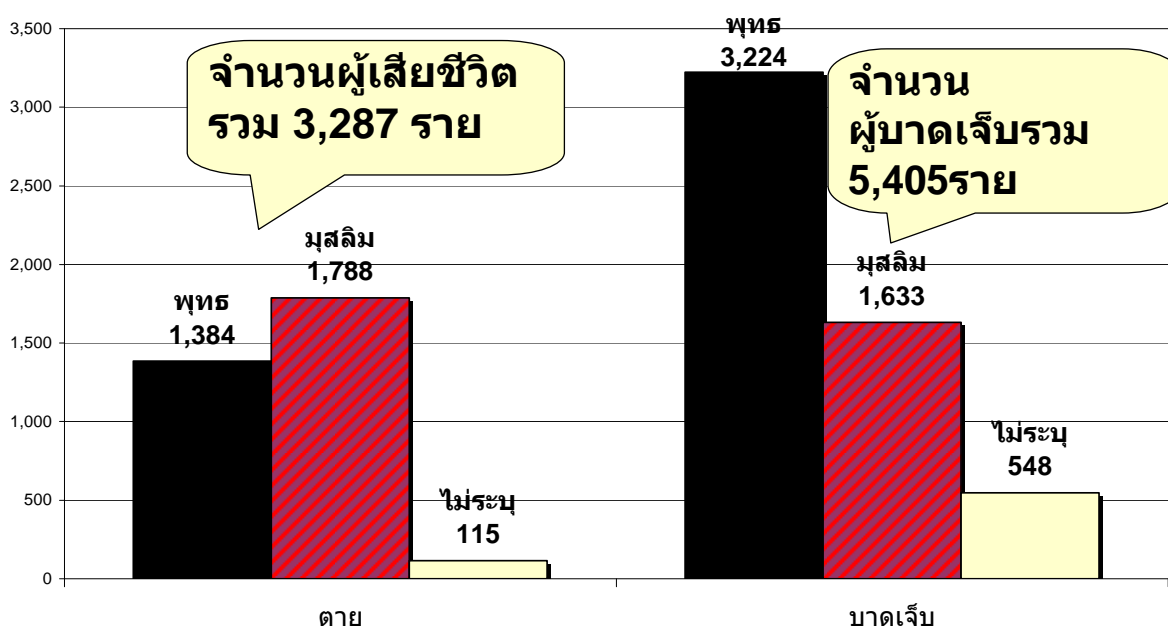
4 มกราคม พ.ศ. 2547 ปมลึกแห่งปัญหาความรุนแรงที่แผ่เรื้อนและเพาะตัวอยู่เป็นเวลายาวนานนับสิบปีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประทุขึ้นมาอย่างฉับพลันรุนแรง และอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติการในวันดังกล่าวเป็นการรุกรานทางทหารด้วยการโจมตีค่ายปิเหล็ง อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ทำให้มีการสังหารทหารในค่าย 4 คนและคนร้ายได้อาวุธปืนไปถึง 413 กระบอก เหตุการณ์นี้ถูกนับเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายตัวของความรุนแรงรอบใหม่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งผ่านมาเป็นเวลาถึง 5 ปีหรือกึ่งทศวรรษ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง 2551 ในช่วงปีใหม่ พ.ศ. 2552 นี้ คำถามที่เกิดขึ้นก็คือ “... เราได้บทเรียนอะไร?” แล้ว “...ยังงัยต่อไป? ...”

คำตอบอยู่ที่การทบทวนเหตุการณ์ทั้งหมดเพื่อหาแบบแผนและลักษณะของความรุนแรงที่เกิดขึ้น จากข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ถ้าเปรียบเทียบกับข้อมูลย้อนหลัง 10 ปี ระหว่างปี 2536-2546 หรือสิบปีย้อนหลังก่อนการปะทุของเหตุการณ์ ในปี พ.ศ. 2547 เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สูงโด่งขึ้นมาอย่างฉับพลัน อย่างรุนแรงและเป็นระบบ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเหตุการณ์ในปีนั้นเพียงปีเดียวมีจำนวนมากกว่าสิบปีหรือหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา รวมกันถึง 2.5 เท่า นับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา เหตุการณ์ได้ผ่านมา 5 ปีเต็ม สถานการณ์ดูเหมือนจะยังคงระดับของความรุนแรงต่อเนื่อง สูงๆต่ำๆโดยตลอด แม้จะลดระดับลงบ้างในระยะหลังแต่ก็ยังไม่มีความแน่นอน กล่าวโดยสรุปก็คือ ในระหว่างเดือนมกราคมปี 2547 ถึงเดือนธันวาคมปี 2551 มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นรวมเป็นจำนวน 8,541 ครั้ง ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บไปแล้วรวม 8,692 ราย ในจำนวนนี้ เป็นผู้เสียชีวิต ประมาณ 3,287 ราย และบาดเจ็บ 5,409 ราย การเกิดเหตุความไม่สงบดังกล่าวสะท้อนออกมาในรูปของการใช้ความรุนแรงทางกายภาพ ด้วยวิธีการโจมตีด้วยการยิงสังหาร การวางระเบิด การวางเพลิงและการก่อวินาศลายสถานที่ต่างๆอย่างถี่ครั้ง ความรุนแรงเช่นนี้เป็นเหมือนไฟที่เผาผลาญสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้และอารมณ์ความรู้สึกของคนทั้งชาติอย่างไม่รู้จบสิ้น

---

¹ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

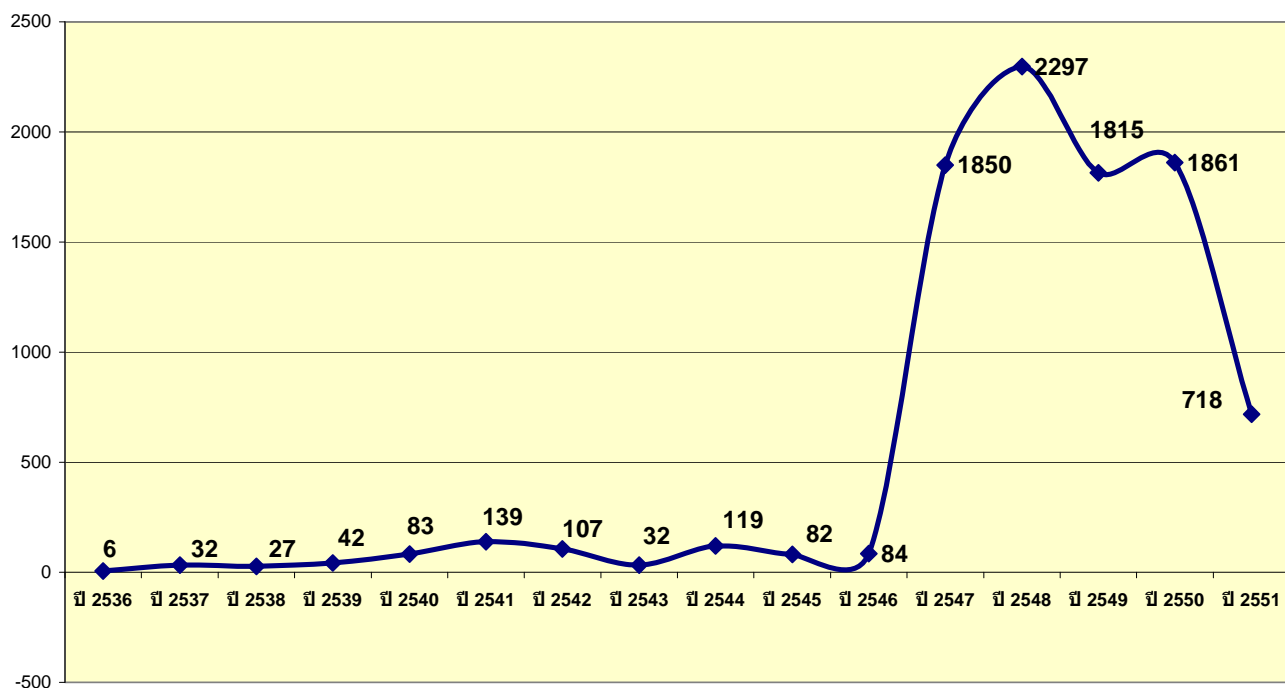
**ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำแนกตามศาสนา
มกราคม 2547 - ธันวาคม 2551 มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ
จากเหตุการณ์ความไม่สงบในรอบ 60 เดือน จำนวน 8,692ราย**

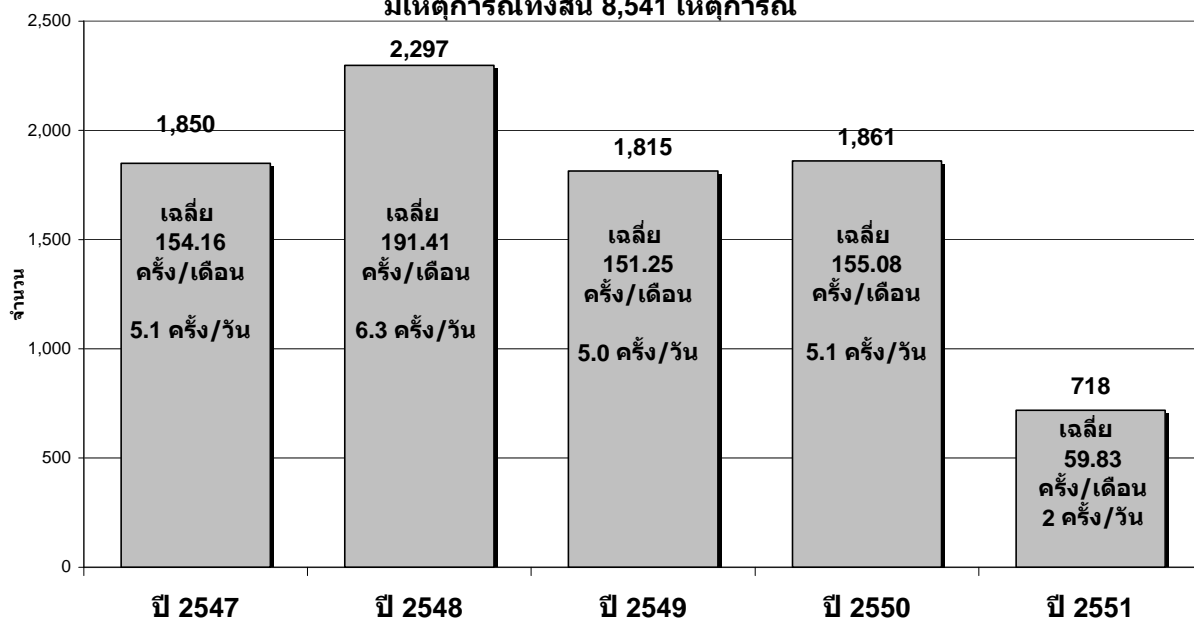
พิจารณาข้อมูลโดยละเอียด เมื่อเปรียบเทียบในแต่ละปี เหตุการณ์สูงสุดเกิดขึ้นในปี 2548 จำนวน 2,297 ครั้ง อันดับสองคือปี 2550 จำนวน 1,861 ครั้ง ระดับเหตุการณ์สูงเป็นอันดับสามคือปี 2547 จำนวน 1,850 ครั้ง อันดับที่สี่คือปี 2549 จำนวน 1,815 ครั้ง และอันดับห้าคือปีล่าสุด 2551 จำนวน 718 ครั้ง

เมื่อเทียบจำนวนการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเป็นรายวัน ปี 2547 มีเหตุการณ์เกิดขึ้น 5.1 ครั้งต่อวัน ปี 2548 มีเหตุการณ์เกิดขึ้น 6.3 ครั้งต่อวัน ปี 2549 เกิดเหตุการณ์ 5.0 ครั้งต่อวัน ปี 2550 เกิดเหตุการณ์ 5.1 ครั้งต่อวัน และปี 2551 เกิดเหตุการณ์จำนวน 2 ครั้งต่อวัน แม้จะยังคงระดับความรุนแรงอยู่พอสมควร แต่แนวโน้มเหตุการณ์ดูเหมือนว่าในปีที่ผ่านมาคือปี 2551 การก่อเหตุการณ์ความไม่สงบดูเหมือนจะมีแนวโน้มลดลง ซึ่งในตอนนี้ต้องมีคำอธิบายและการวิเคราะห์ในเรื่องนี้ต่อไปเพื่อให้เข้าใจแนวโน้มของสถานการณ์ที่แท้จริงในอนาคต

เหตุการณ์ความไม่สงบภาคใต้ ปี พ.ศ. 2536-2551

แผนภูมิแสดงจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลาในรอบ 60 เดือน ระหว่างปี 2547- 2551 (5 ปี) มีเหตุการณ์ทั้งสิ้น 8,541 เหตุการณ์

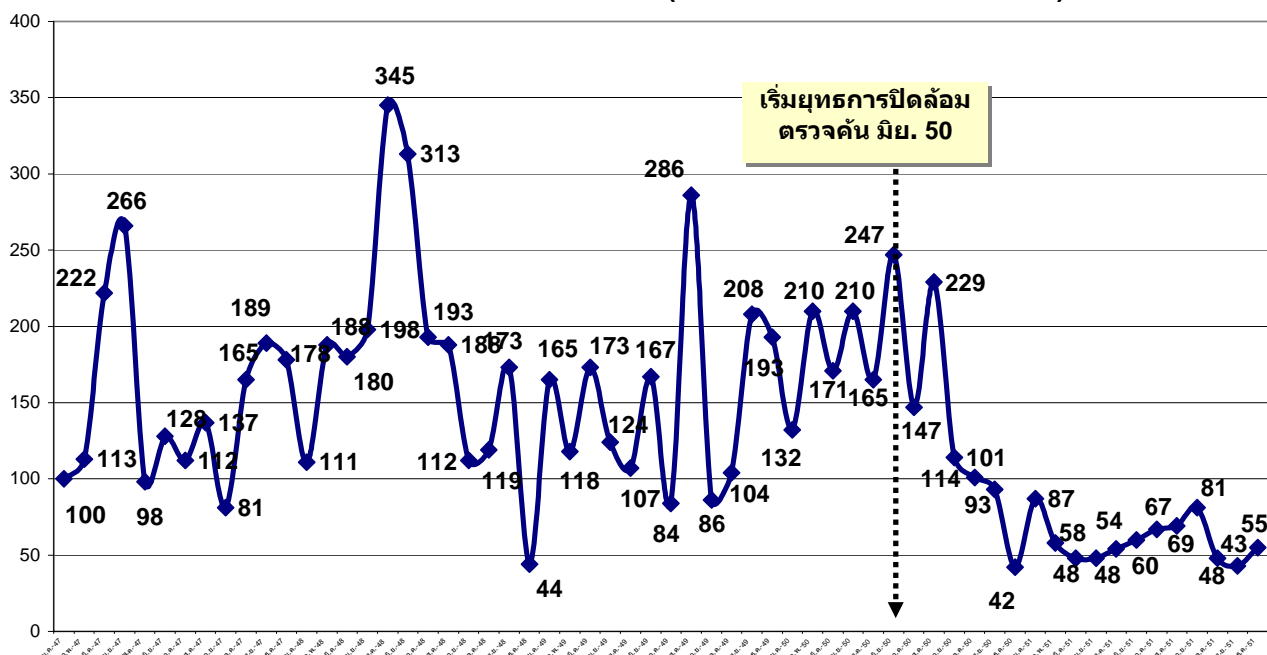

นโยบาย ยุทธศาสตร์ และการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคง: การปิดล้อม ตรวจค้น จับกุม

ต้องยอมรับว่า นโยบายการควบคุมและกีดความรุนแรงให้ลดลงโดยใช้มาตรการทางการทหารเป็นหลักบวกกับมาตรการการพัฒนาเข้าไปเป็นตัวเสริมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำให้เกิดการลดความรุนแรงในช่วงเวลาที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวมีต้นทุนที่สูงมากและอาจมีผลกระทบต่อเรื่องที่ไม่ถึง แม้จะได้ผลงานในระยะสั้น ที่มาของนโยบายนี้ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ได้เคยวิเคราะห์ไว้ว่าการที่สถานการณ์ตั้งแต่ปี 2551 มีแนวโน้มลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมาตรการตอบโต้ของฝ่ายรัฐต่อแรงกดดันจากสถานการณ์ความรุนแรงในระดับค่อนข้างสูงในช่วงต้นปี 2550 โดยเฉพาะในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ซึ่งเหตุการณ์ในพื้นที่ยังคงความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้เกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงสะเทือนขวัญเกิดขึ้นหลายครั้ง เช่น การโจมตีทหารรบพิเศษชุดปฏิบัติการทางจิตวิทยา (ปจว.) เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ที่ตำบลบองอ อำเภอระแงะ นราธิวาส ทำให้เกิดความสูญเสียอย่างรุนแรง มีทหารพลีชีพ 7 นาย การลอบวางระเบิดและโจมตีทหารพราน เหตุเกิดที่อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ในวันที่ 31 พฤษภาคม ทหารพรานเสียชีวิต 11 นาย และการโจมตีทหารชุดคุ้มครองครูเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน มีทหารเสียชีวิตจากเหตุการณ์ครั้งนี้อีก 7 นาย การโจมตีจากฝ่ายตรงข้ามสามครั้งดังกล่าวในระยะเวลาดังกล่าวใกล้เคียงกันทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงเสียชีวิตรวม 25 นาย ในช่วงต้นปี 2550 เช่นเดียวกัน มีการลอบวางระเบิดรถของนายอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ทำให้นายอำเภอเสียชีวิตพร้อมกับนายทหารยศพันโทอีก 1 นาย

หลังจากนั้น จึงได้มีการประกาศแผน "พิชิตบันนังสตา" และแผน "พิทักษ์ป่าดี" ด้วยปฏิบัติการปิดพื้นที่สีแดง 2 อำเภอ คืออำเภอบันนังสตาและสุไหงปาดี มาตรการที่สำคัญก็คือการตรวจค้นหมู่บ้านเป้าหมายเพื่อถอนแกนและจับกุม หรือผลักดันให้แนวร่วมของกลุ่มก่อความไม่สงบออกจากพื้นที่ นอกจากนี้ยังได้มีการประกาศแผนยุทธการ "พิทักษ์แดนใต้" ในช่วงหลังของเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายผลตรวจค้นจับกุมแกนนำและแนวร่วมในพื้นที่แห่งอื่นๆ หลังจากผู้ที่ถูกจับกุมรอบแรกให้การขัดทอดคนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

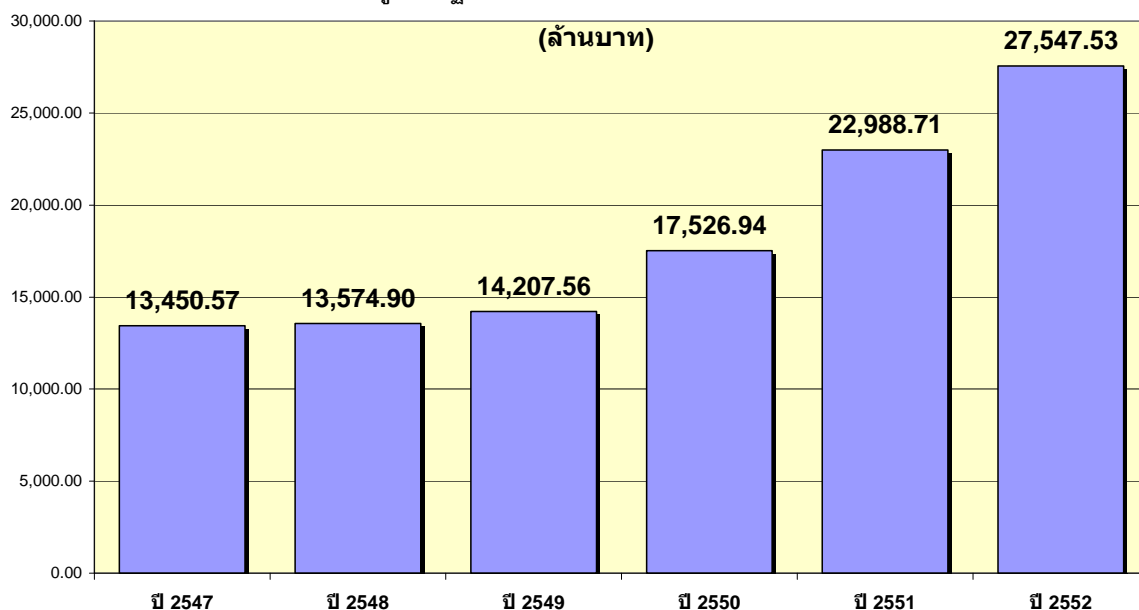
แผนภูมิเปรียบเทียบจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสงขลา ในรอบ 60 เดือน (มกราคม 2547 - ธันวาคม 2551)

กล่าวได้ว่า มาตรการทางนโยบายและยุทธวิธีดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะและแนวโน้มของสถานการณ์ มีผลกระทบทั้งในด้านของฝ่ายรัฐ ในด้านของฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบ และต่อประชาชนทั่วไปในพื้นที่ ในด้านของฝ่ายของรัฐ มีการปิดล้อมตรวจค้นจับกุมมากขึ้น หลังจากการจับใหญ่ระลอกแรก กอ.รมน.ภาค 4 จึงเปิดแผนยุทธการพิทักษ์แดนใต้ เดินหน้าปฏิบัติการปิดล้อม ตรวจค้นแบบปูพรหมขนาดใหญ่ ด้วยเหตุผลที่ว่า “เพื่อสร้างแรงกดดันขนาดรุนแรงลงไปในพื้นที่สีแดง เพราะหากจับกุมเป็นรายบุคคลเป็นครั้งเป็นคราวเหมือนที่ผ่านมา จะทำให้แนวร่วมที่เหลือไหวตัวทัน และหลบหนีออกนอกพื้นที่ได้”

ในการดำเนินการดังกล่าว เพื่อกดดันหรือลดระดับการก่อความรุนแรงและรักษาความสงบในพื้นที่ รัฐได้ระดมกำลังทหารและตำรวจ รวมทั้งกำลังฝ่ายอื่นๆเข้าไปในพื้นที่จำนวนมากขึ้นกว่า 60,000 นายและมีภาระงบประมาณเพื่อใช้ในการปฏิบัติการของฝ่ายรัฐมากขึ้น เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ นับตั้งแต่ปี 2547-2552 งบประมาณรายจ่ายรวมทั้งสิ้น 109,296 ล้านบาท จนถึงปีปัจจุบัน หรือถ้านับเฉพาะส่วนที่ใช้จ่ายไปแล้วตั้งแต่ปี 2547 จนถึงสิ้นปีงบประมาณ 2551 จำนวนเงินโดยประมาณ 81,748 ล้านบาท

**งบประมาณรายจ่ายเพื่อการแก้ปัญหาความไม่สงบ
และการฟื้นฟูเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2547-2552**

ถ้าจะคำนวณการลงทุนภายในห้าปีนับตั้งแต่ปี 2547 ถึงปี 2551 ก่อนและหลังการใช้นโยบายการระดมกำลัง และปิดล้อมตรวจค้น ค่าใช้จ่ายงบประมาณลงไปแล้วในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นจำนวน 109,296 ล้านบาท เงินจำนวนนี้ใช้ในกิจกรรมนโยบายโครงการทั้งหมดทั้งการทหารและกิจกรรมการพัฒนาของหน่วยงานอื่นๆทั้งหมดเพื่อลดเหตุการณ์ความรุนแรง ในปี 2551 จำนวนของเหตุการณ์ความไม่สงบลดลงจากปีก่อนหน้าจำนวน 1,238 ครั้ง (จากการคำนวณเหตุการณ์ในช่วงปี 2547-2550 มีสถิติเหตุการณ์เฉลี่ยรายปี ประมาณ 1,956 ครั้ง) เราอาจคิดมูลค่าการใช้จ่ายเงินลงทุนเพื่อลดเหตุการณ์ความไม่สงบ ค่าประมาณการ “ต้นทุนการลดเหตุการณ์หนึ่งครั้ง” ใช้เงินลงทุนประมาณ 88.28 ล้านบาท ดังนั้น ถ้ารัฐจะใช้นโยบายเดิมเพื่อลดเหตุการณ์ทั้งหมดได้ก็จะต้องใช้เงินลงทุนเท่าเดิมเพื่อรักษาสถานเดิมของความมั่นคงที่ทำในขณะนี้ และต้องเพิ่มเงินอีกประมาณ 235,984 ล้านบาท หรือรวมแล้วประมาณ 345,280.68 ล้านบาทเพื่อให้เหตุการณ์สงบอยู่ในภาวะปกติ การคำนวณนี้ตั้งอยู่บนฐานคติที่ว่ารัฐจะยังคงใช้นโยบายที่เน้นการทหารเป็นหลักอย่างเช่นที่ผ่านมาและมีการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นตัวเสริม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของพื้นที่ซึ่งความรุนแรงลดลง ซึ่งรัฐจะต้องใช้เงินลงทุนอีกเท่าตัวเพื่อมิให้เหตุการณ์ความรุนแรงย้อนกลับมาอีก

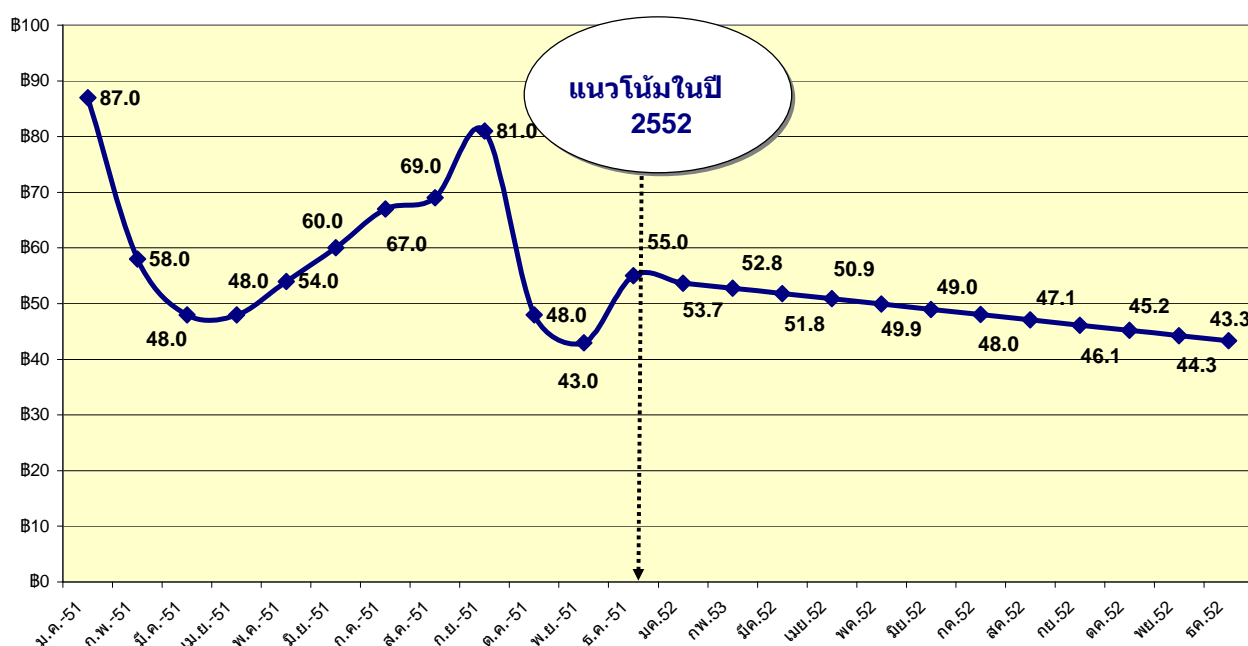
นอกจากนี้ฐานการคิดคำนวณดังกล่าว อยู่ตรงที่ต้นทุนของการรักษาความมั่นคงจากตัวเลขที่เป็นทางการจำนวนเท่ากับแสนกว่าล้านบาทดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นตัวเลขที่เปิดเผย แต่หากความเป็นจริงต้นทุนที่ไม่เปิดเผย “สูง” กว่านี้ประมาณเท่าตัวหรือสองเท่าตัว ตัวเลขการลงทุนในอนาคตจะสูงกว่านี้มากขึ้นอีกอย่างประมาณค่ามิได้ สิ่งที่ต้องคิดด้วยก็คือ การวิเคราะห์นี้ยังต้อง

ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางจิตวิทยาสังคมของประชาชนในพื้นที่ซึ่งจะทนได้หรือไม่กับการได้รับความกดดันทางการทหาร การละเมิดสิทธิเสรีภาพหรือการเกิดเหตุละเมิดสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่และการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากรัฐซึ่งอาจเป็นความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นได้ในบางครั้งในสถานการณ์การจับกุมและการกดดันทางการทหารดังกล่าว ดังจะเห็นได้จาก ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการตำรวจส่วนหน้า (ศปก.ตร.สน.) ในรอบห้าปีที่ผ่านมา ซึ่งให้เห็นการปฏิบัติการที่เข้มข้น มีการปิดล้อมตรวจค้นสูงถึง 12,335 ครั้ง ต่อ 22,297 เป้าหมาย ผลที่ตามมา มีการสอบสวนคดีความมั่นคงถึง 6,103 คดีและตำรวจออกหมายจับ 6,158 หมาย ดำเนินคดีตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน 320 คน จับกุม 3,316 หมาย คนร้ายเสียชีวิต 126 หมาย ในที่สุดกระบวนการยุติธรรมศาลได้พิพากษาไปแล้ว 153 คดีหรือร้อยละ 2.5 ของคดีความมั่นคงที่ทำการสอบสวน

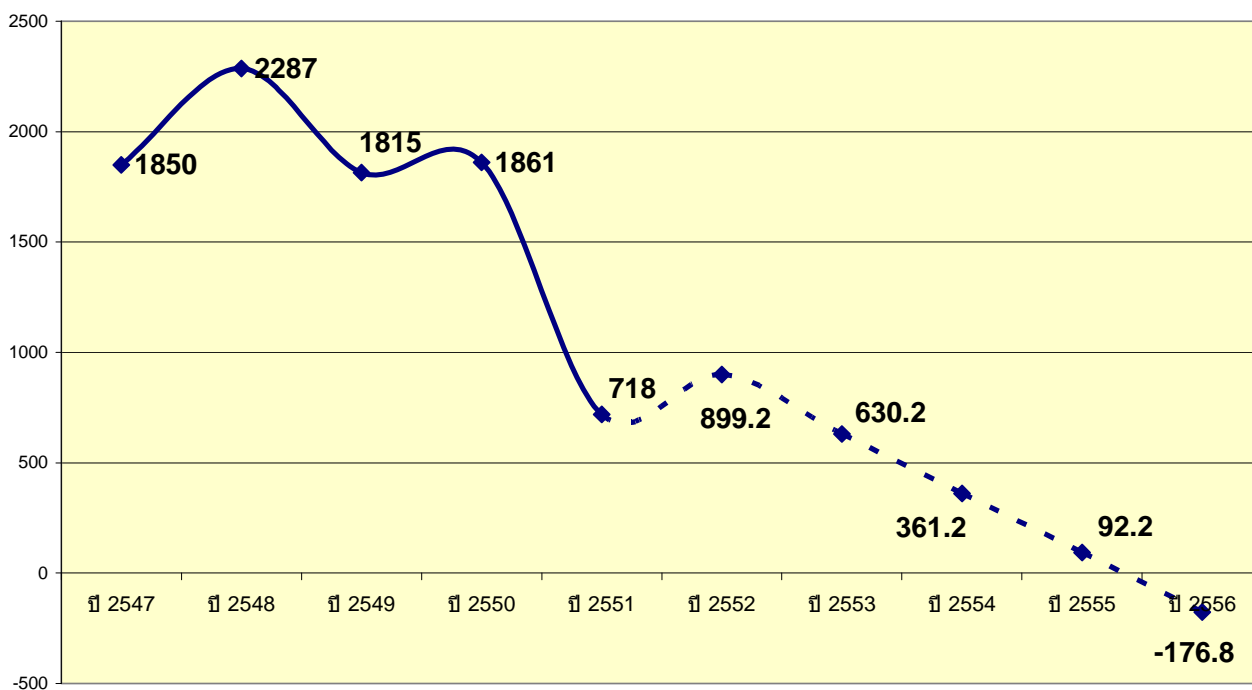
ข้อควรระวังก็คือ การละเมิดสิทธิดังกล่าว หากเกิดขึ้นมากและเป็นระบบก็อาจจะเกิดกระแสความไม่พอใจของประชาชนสูงขึ้น เกิดการตอบโต้และต่อต้านรัฐมากขึ้น ทำให้เหตุการณ์ความรุนแรงไม่ลดลงตามเป้าหมายที่วางไว้

ถ้าแนวทางและยุทธศาสตร์ทางนโยบายและการลงทุนด้านงบประมาณเดินไปตามแนวโน้มดังกล่าว ประมาณว่ารัฐจะต้องใช้งบประมาณมากกว่า 300,000 ล้านบาทภายใน 5 ปีข้างหน้าเป็นอย่างต่ำ หรืออาจจะ 10 ปีในจำนวนเงินมากกว่านั้น เพื่อสร้างความมั่นคงในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อให้สถานการณ์ความไม่สงบกลับไปสู่สภาพเดิมก่อนปี 2547

การคาดการณ์สถิติการก่อเหตุความไม่สงบรายเดือนในปี 2552

การทำนายค่าแนวโน้มลดลงของสถานการณ์ พ.ศ. 2552-2556

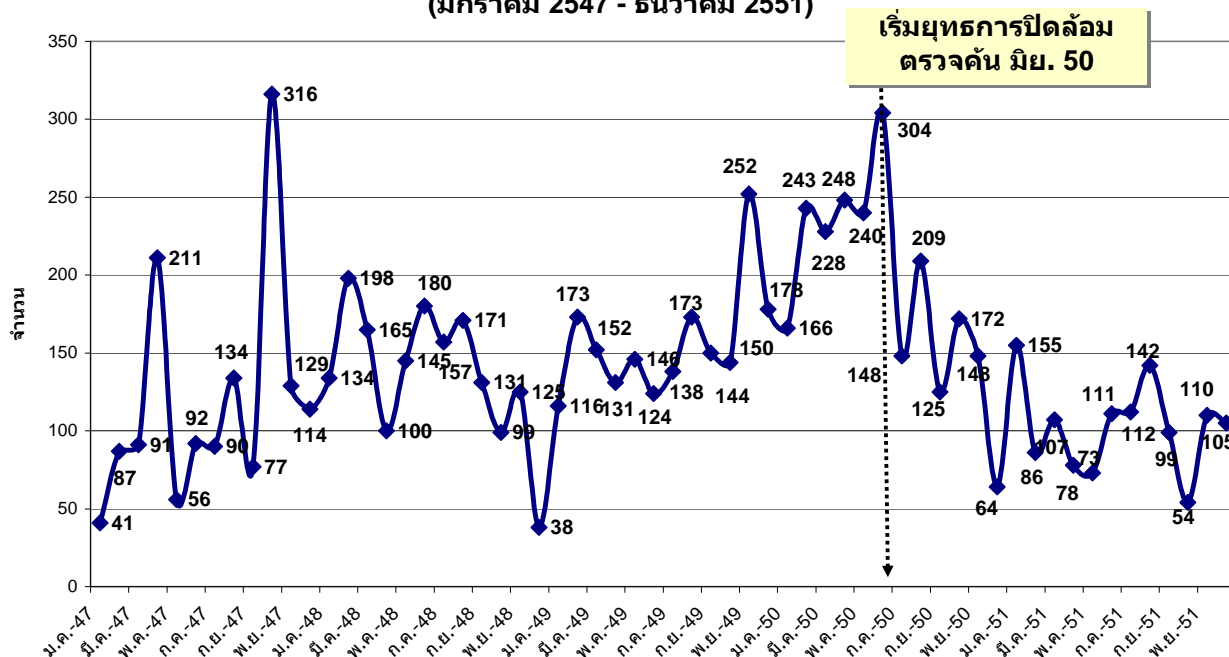

ลดความสูญเสีย หรือเพิ่มความรุนแรงเชิงคุณภาพ

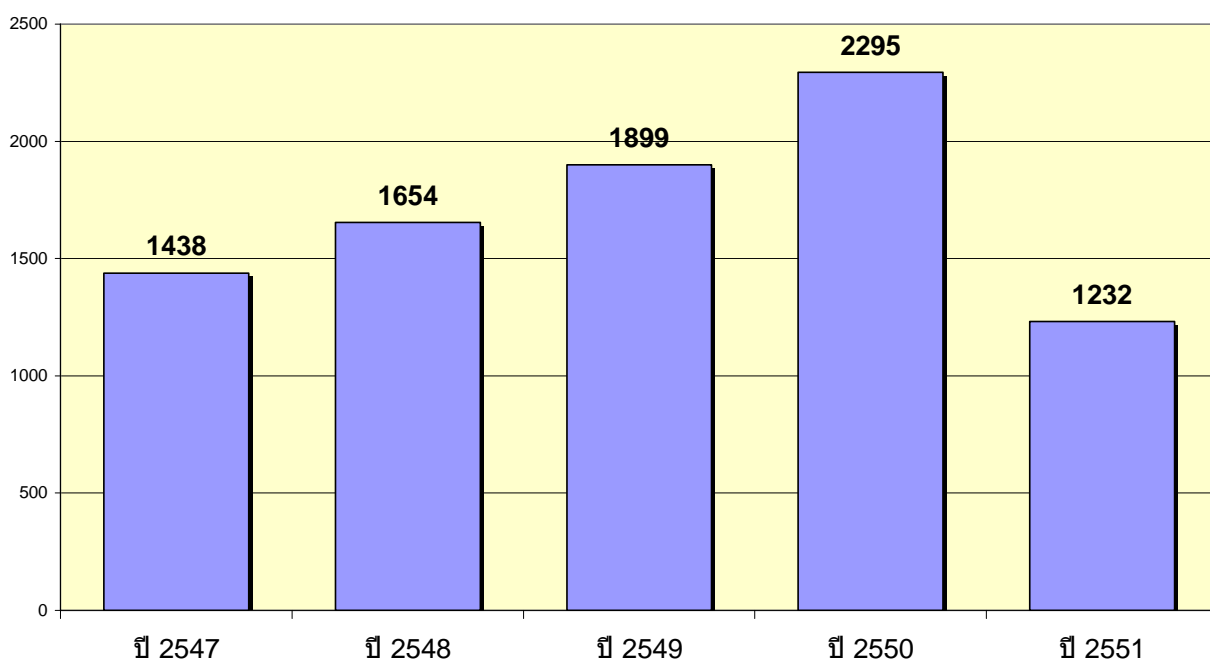
การก่อความไม่สงบในรอบห้าปีที่ผ่านมาได้ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวม 8,692 ราย เป็นผู้เสียชีวิต 3,289 ราย บาดเจ็บ 5,405 ราย การปฏิบัติการต่อต้านการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้จำนวนเหตุการณ์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็ควรจะมีการประเมินผลกระทบของการลดระดับความถี่ของการก่อเหตุความรุนแรงต่อการลดความสูญเสียด้านชีวิตของประชาชน เช่น อัตราการตายและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบ (casualties) ด้วยการปฏิบัติการควบคุมพื้นที่ และปิดล้อมตรวจค้นในตอนกลางปี 2550 มีผลทำให้แนวโน้มการตายและบาดเจ็บลดลง จากปี 2547 จำนวน 1,438 คน ปี 2548 จำนวน 1,654 คน ปี 2549 จำนวน 1,899 คน ปี 2550 จำนวน 2,295 คน และในปี 2551 จำนวน 1,232 คน จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี 2547 จนถึง 2550 จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บในแต่ละปีสูงขึ้นโดยตลอด แสดงให้เห็นว่าฝ่ายก่อความไม่สงบมีปฏิบัติการมากขึ้นและพยายามยกระดับความรุนแรงให้สูงขึ้นเพื่อท้าทายความชอบธรรมของอำนาจรัฐ แต่ในปี 2551 จำนวนของผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บลดลงจนต่ำกว่าปี 2547 แสดงให้เห็นว่านโยบายและมาตรการของรัฐด้านความมั่นคงโดยเฉพาะในส่วนของปฏิบัติการของฝ่ายทหารและตำรวจสามารถลดความรุนแรงและความสูญเสียได้

แผนภูมิแสดงจำนวนผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต ช่วงระยะเวลา 60 เดือน (มกราคม 2547 - ธันวาคม 2551)

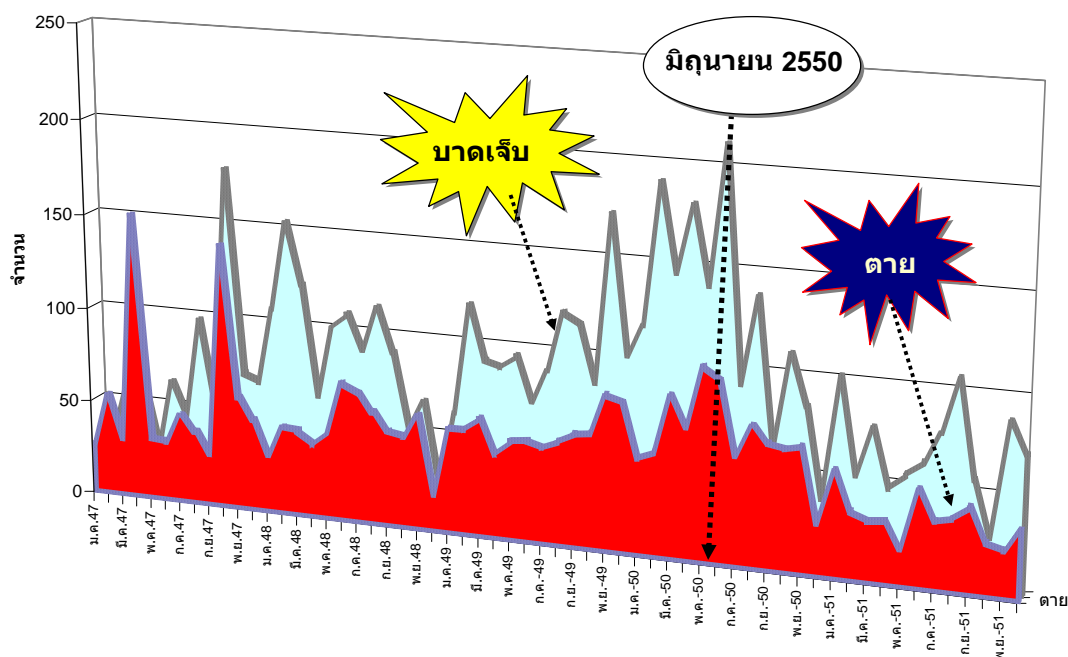
จำนวนคนตายและบาดเจ็บรายปี ปี 2547-2551

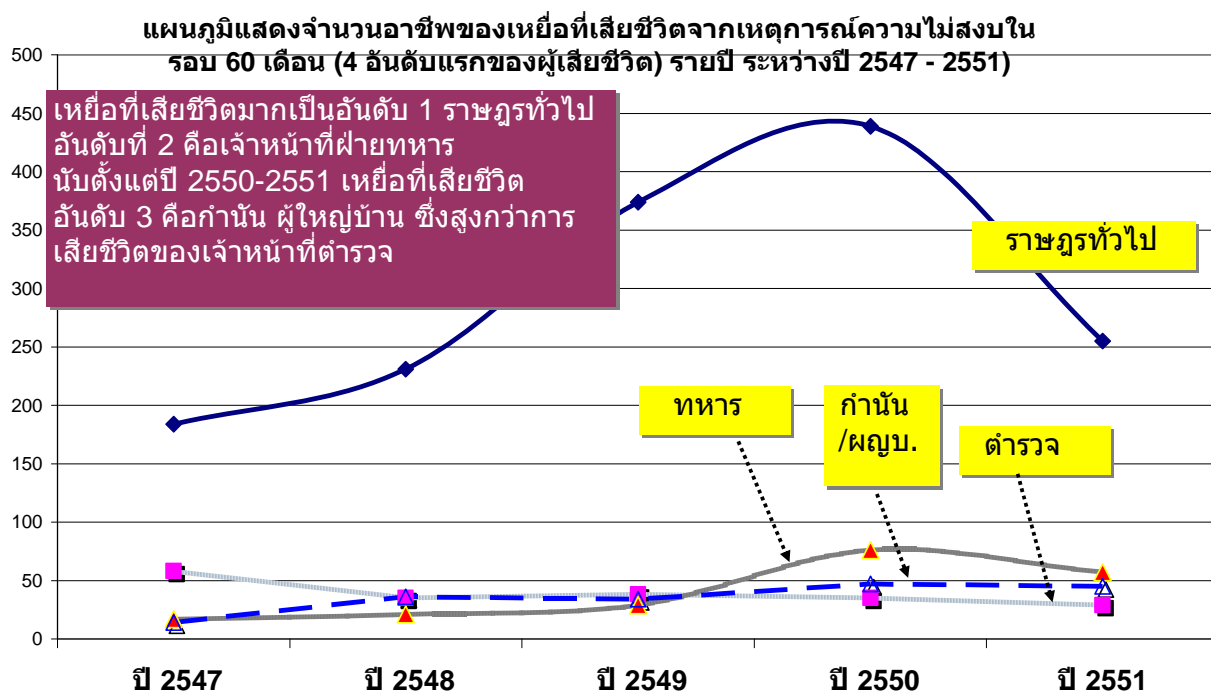
แต่ในอีกด้านหนึ่ง มีข้อควรระวังเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของจำนวนผู้ตายและบาดเจ็บในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย ดังเช่นการวิเคราะห์ทีในช่วงกลางปี 2551 ของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ เมื่อเปรียบเทียบอัตราการตายและบาดเจ็บ ทั้งก่อนและหลังเดือนมิถุนายน 2550 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เริ่มปฏิบัติการของฝ่ายทหาร ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลองทางสถิติในแบบอนุกรมเวลาข้อมูลรายเดือนชี้ว่าการปฏิบัติการทางนโยบายในช่วงเวลาดังกล่าว “ยังไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตราการตายและบาดเจ็บรายเดือนอย่างมีนัยสำคัญ” กล่าวในอีกแง่หนึ่ง จำนวนการตายและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในรายเดือน ดูเหมือนจะมีระดับสูงต่ำขึ้นๆ ลงๆ อยู่ในลักษณะที่ไม่แน่นอน ไม่ลดลงอย่างชัดเจนเหมือนกับจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบ ในที่นี้อาจจะเป็นสิ่งที่ควรระมัดระวังด้วยว่านโยบายการทุ่มกำลังฝ่ายเจ้าหน้าที่เพื่อปิดล้อมตรวจค้นและจับกุมขนานใหญ่ แม้ในภาพใหญ่อาจจะดูเหมือนว่าส่งผลกระทบต่อในแง่การลดจำนวนการตายและบาดเจ็บ แต่ในอีกด้านหนึ่ง คงต้องระมัดระวังความรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงหลังซึ่งเป็น “ความรุนแรงในเชิงคุณภาพ” มีเป้าหมายการทำลายที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้มีเหยื่อการตายและบาดเจ็บมากขึ้นในการโจมตีหรือก่อเหตุในแต่ละครั้ง

เมื่อมองไปข้างหน้า ข้อควรระวังในอีกแง่หนึ่งก็คือ ในปีใหม่ 2552 นี้ เมื่อรัฐมีการกดดันในทางการทหารโดยกดความรุนแรงด้วยการทุ่มกำลังเข้าไปในพื้นที่เพื่อปิดล้อมและตรวจค้นจับกุมผู้ต้องสงสัยจำนวนมาก ผลก็คือการลดพื้นที่และอิสระในการเคลื่อนไหวทางการทหารของอีกฝ่าย ในขณะเดียวกันก็ยังไม่สามารถเอาชนะด้วยงานการเมืองและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง หากมีความผิดพลาดทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจจากกองกำลังฝ่ายความมั่นคง ผู้ก่อเหตุความไม่สงบอาจจะหันไปใช้วิธีการโจมตีที่รุนแรงบางครั้งในแบบที่ใหญ่และส่งผลสะเทือนมากเช่น คาร์บอม หรือวิธีความรุนแรงสะเทือนขวัญแบบอื่นๆ แบบที่ใช้ในต่างประเทศเพื่อที่จะรักษาระดับความรุนแรงและใช้ความรุนแรงเป็นการสื่อสารทางการเมืองแบบหนึ่ง หรือเพื่อหาทางออกจากการกดดันทางการทหาร ในสถานการณ์ที่ยังไม่มีการแก้ปัญหาทางการเมือง การที่ฝ่ายรัฐยังไม่รับทราบสัญญาณหรือตีความไม่ออกว่าสัญลักษณ์ของการต่อสู้ที่ผ่านมามีความต้องการอะไร สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือความรุนแรงที่แก้ได้ยาก การลดลงของเหตุการณ์ในบางช่วงจึงอาจจะเป็นการปรับตัวทางยุทธวิธีเท่านั้น

แผนภูมิแสดงจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเปรียบเทียบรายเดือน (60 เดือน)
มกราคม 2547- ธันวาคม 2551

มีอีกประเด็นที่น่าสนใจก็คือภูมิหลังด้านอาชีพของเหยื่อความรุนแรงและการก่อความไม่สงบ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มปรากฏว่าราษฎรโดยทั่วไปยังเป็นเป้าหมายหลักและมีจำนวนมากที่สุด เป้าหมายอันดับ 2 คือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เป็นที่น่าสังเกตว่านับตั้งแต่ปี 2550-2551 ผู้เสียชีวิตมากเป็นอันดับ 3 คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สถิติการตายจากเหตุการณ์ความไม่สงบของกลุ่มนี้กลับมีมากกว่าการเสียชีวิตของเจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจ การที่คนกลุ่มกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านมีอัตราการสูญเสียมากเพราะเป็นตัวแทนของรัฐในหมู่บ้าน แม้ว่าจะเป็นคนท้องถิ่นและมีภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรมและศาสนาเหมือนกัน แต่อาจจะเป็นไปได้ว่า ผลจากการใช้นโยบายปิดล้อมตรวจค้นทำให้ผู้ที่เป็นตัวแทนรัฐในหมู่บ้านถูกมองว่าเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจับกุม จึงถูกมองเป็นผู้ทรยศหรือมุนาฟิคที่จะต้องถูกจัดการ ปฏิบัติการตอบโต้ต่อคนกลุ่มดังกล่าวจึงเกิดขึ้นมาก

ยุทธศาสตร์ 5 ปีการต่อสู้กับความรุนแรงด้วยวาทกรรมนโยบายที่มีเหตุผล

จากการทบทวนความรุนแรงทั้งหมดในรอบ 5 ปี จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ยังมีความไม่แน่นอนอยู่ ถึงแม้จะมีแนวโน้มเหตุการณ์ที่ลดลงในปี 2551 ความเปลี่ยนแปลงสถานการณ์เป็นไปตามข้อสรุปวาทกรรมหลักทางนโยบายของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ซึ่งสะท้อนให้เห็นการสร้างจินตนาการของเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ในช่วงเวลาที่ผ่านมาด้วยกรอบการใช้เหตุผลและแนวทางสันติวิธีในการแก้ปัญหา การที่วาทกรรมหลักทางนโยบายดังกล่าวสามารถสะท้อนความเป็นจริงและได้รับการสนองตอบในโลกความเป็นจริงของผู้กำหนดนโยบายหลายฝ่าย รวมทั้งการเสนอแนวทางจากฝ่ายต่างๆ ในสังคม แสดงให้เห็นว่าในท่ามกลางความร้อนแรงของสถานการณ์และความสับสนอลหม่าน ยังมีความพยายามในการใช้เหตุผลที่รองรับความเข้าใจในเหตุการณ์ และประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น แนวโน้มที่ยอมรับการใช้เหตุผลมากกว่าความรุนแรง จึงเป็นอีกกระแสหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน เป็นแนวโน้มที่ดีในอนาคต

ในปี 2548 สิ่งที่ได้รับการยอมรับมากขึ้นก็คือ ความรุนแรงเกิดขึ้นในระดับสูง อย่างรุนแรงและอย่างเป็นระบบเพราะความผิดพลาดทางนโยบายรัฐในอดีต รัฐบาลทุกชุดทุกสมัยมีส่วนร่วมในความผิดพลาด แต่ความผิดพลาดเกิดขึ้นอย่างชัดเจนภายใต้รัฐบาลทักษิณ ส่วนในปี 2549 การวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าความรุนแรงเป็นความรุนแรงที่มีระบบและโครงสร้าง ไม่ใช่การก่อเหตุแบบไร้ทิศทางไร้เป้าหมาย สะท้อนว่ามีขบวนการและจัดตั้งในการก่อความรุนแรงในพื้นที่ การก่อเหตุกระจายไปทั่วทุกพื้นที่ กลุ่มที่ก่อเหตุมีเหตุผลทางการเมือง มีแนวคิด กลยุทธ์/ยุทธวิธีในการก่อเหตุ

ความไม่สงบ นอกจากนี้ ในปี 2549 การขยายความรุนแรงอย่างไม่หยุดยั้งในช่วงดังกล่าว แสดงออกมาในรูปการเมือง มีการประท้วงของผู้หญิงและเด็กต่อมาตรการการจับกุมและใช้ความรุนแรงของรัฐ แสดงให้เห็นว่ารัฐจะต้องระมัดระวังและใช้การเมืองในการแก้ปัญหา การเมืองในที่นี้เป็นการเมืองแห่งอัตลักษณ์ กลุ่มผู้ก่อเหตุมีแนวคิดและวาทกรรมในการต่อสู้เพื่อชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และศาสนาในแบบบูรณาการ รัฐจึงต้องจัดการด้วยเหตุผลที่ลึกเพราะนี่เป็นการต่อสู้ทางความคิดและความรู้สึก โดยมีความระมัดระวังการก่อความรุนแรงตอบโต้ที่เกินเลยของเขตของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ถ้ารัฐไม่จำกัดการใช้ความรุนแรงของฝ่ายตน และปล่อยให้มีการแก้แค้นตอบโต้อย่างเกินเลย สถานการณ์อาจจะนำพาตนเองไปสู่สงครามกลางเมืองและการฆ่าล้างผลาญเผ่าพันธุ์ระหว่างกลุ่มคนต่างชาติพันธุ์ ขยายตัวไปในเวทีนานาชาติ ซึ่งเป็นหัวใจหรือเป้าหมายของการต่อสู้ โดยเฉพาะในกรณีการประท้วงของผู้หญิง รวมทั้งกรณีการฆ่าคนไทยพุทธในพื้นที่

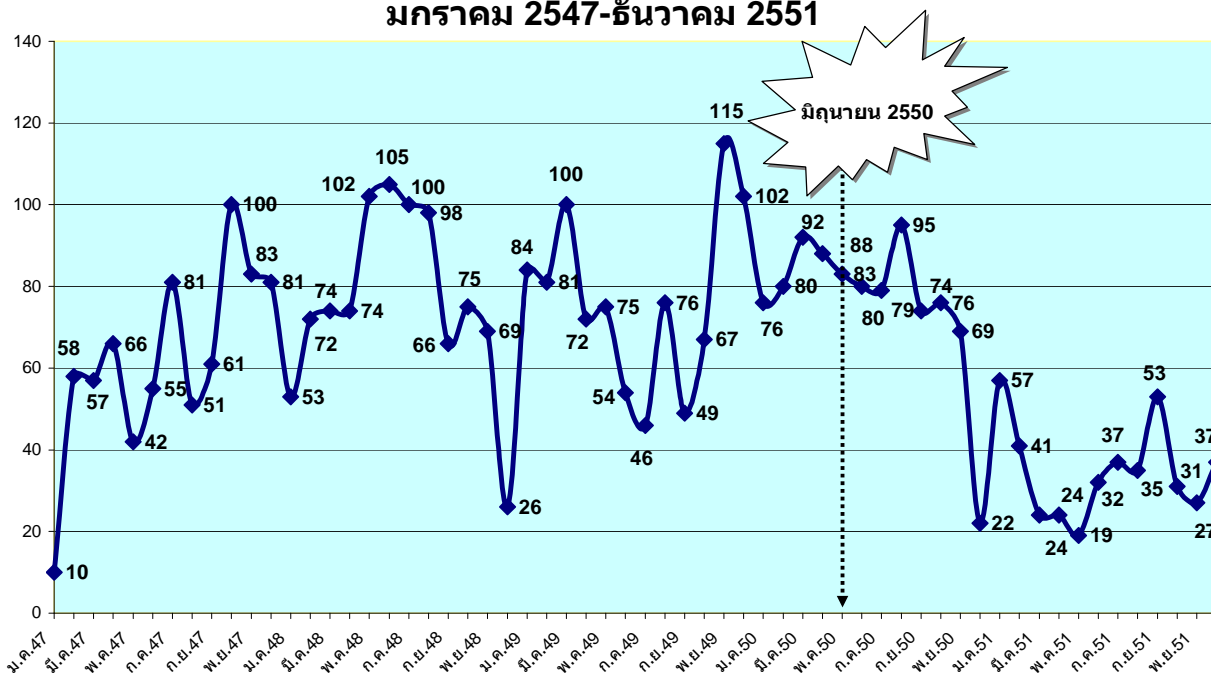
ปี 2550 ความรุนแรงยังคงต่อเนื่องและขยายตัวออกไปอีก แม้จะมีการปฏิวัติยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนของทักษิณและการนำทางยุทธศาสตร์เป็นของฝ่ายทหาร ในทางการเมือง มีการพูดขอโทษต่อคนมลายูจากปากของนายกรัฐมนตรี แต่นโยบายสมานฉันท์ยังไม่บรรลุผลในทางปฏิบัติ ฝ่ายก่อการผลักดันด้วยปฏิบัติการก่อเหตุจนทำให้สถานการณ์ก้าวไปถึงสุดปลายขอบของของสมานฉันท์ รัฐได้แก้ไขด้วยยุทธวิธีการระดมกำลังอย่างขนานใหญ่เข้าไปในพื้นที่ ควบคุมความรุนแรงด้วยการปิดล้อมตรวจค้นและจับกุมด้วยมาตรการทางกฎหมายตามพระราชกำหนดการบริหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งทำให้ระดับความรุนแรงลดลงในครึ่งปีหลังของปี 2550 และปี 2551

จุดเน้นย้ำตลอดเวลาในวาทกรรมทางนโยบายในระยะหลังก็คือ นี่เป็นสงครามความคิด! และสงครามความรู้สึก! จะต้องแก้ที่การเมือง ความคิดและความรู้สึกเพื่อแก้ไขภัยใหญ่ของความรุนแรงในภาคใต้ แต่ในปี 2551 สิ่งให้เห็นก็คือการเมืองที่สืบสนนการทหารที่สืบสน เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่กรุงเทพฯ ทำให้ฝ่ายการเมืองหลักทางให้ฝ่ายทหารดำเนินการเองโดยไม่แทรกแซง การที่สถานการณ์ลดลง อาจจะเป็นความสำเร็จทางยุทธวิธีที่ทำให้ฝ่ายก่อความไม่สงบไม่สามารถก่อเหตุได้โดยง่ายและมีคนจำนวนหนึ่งถูกจับกุมดำเนินคดี รวมทั้งทำให้การข่าวที่ดีขึ้นในส่วนของฝ่ายความมั่นคง แต่สถานการณ์ก็ยังคงอยู่ในภาวะที่ไม่แน่นอน มีการก่อความรุนแรงในเชิงคุณภาพมากขึ้นเพื่อตอบโต้ฝ่ายรัฐ จำนวนคนตายและเจ็บก็ยังคงอยู่ในระดับที่สูงต่ำไม่แน่นอน สถานการณ์จึงอาจจะเป็นไปตามการวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์ของรองปลัดกระทรวงกลาโหม พลเอกไวพจน์ ศรีนวล ที่ว่าการที่สถิติลดลงอาจจะเป็นเพียงตัวชี้ผลทางยุทธวิธี แต่ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงทางยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ในขณะนี้อยู่ในภาวะย่นกัน ทั้งสองฝ่ายยังไม่สามารถเอาชนะกันได้หรือไม่สามารถเสนอยุทธศาสตร์ใหม่ที่เปลี่ยนไปสู่ชัยชนะอย่างยั่งยืนได้

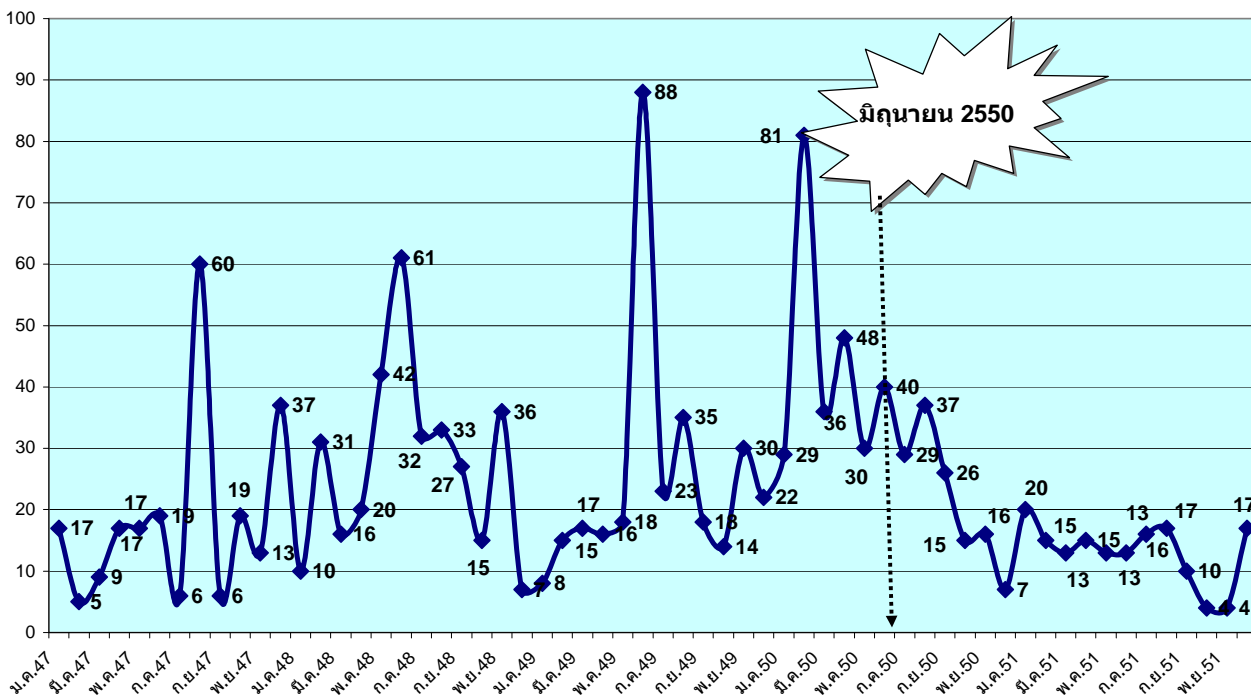
ดังนั้นทางออกในปัจจุบันก็คือ การพยายามใช้ความยุติธรรมเพื่อแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และด้วยการใช้การเมืองนำการทหารอย่างแท้จริง ควรมีการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการทาง

สถิติการโจมตีด้วยการยิงรายเดือน มกราคม 2547-ธันวาคม 2551

การโจมตีด้วยวิธีวางระเบิดรายเดือน มกราคม 2547-ธันวาคม 2551

การโจมตีด้วยวิธีวางเพลิงรายเดือน มกราคม 2547-ธันวาคม 2551

